

15.08.2023

**ANKARA
TİCARET BORSASI
Basın Bürosu**

GÜNLÜK BASIN ÖZETLERİ

**15 Ağustos 2023
Salı**

RESMÎ GAZETE’DE BUGÜN

15 Ağustos 2023 Salı

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

YÖNETMELİKLER

- Gümüşhane Üniversitesi Yabancı Dil Hazırlık Sınıfı Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
- Mersin Üniversitesi Mersin Meslek Yüksekokulu Ön Lisans Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik

YARGI BÖLÜMÜ

ANAYASA MAHKEMESİ KARARLARI

- Anayasa Mahkemesinin 14/6/2023 Tarihli ve 2019/39068 Başvuru Numaralı Kararı
- Anayasa Mahkemesinin 13/4/2023 Tarihli ve 2018/12161 Başvuru Numaralı Kararı
- Anayasa Mahkemesinin 2/5/2023 Tarihli ve 2018/15873 Başvuru Numaralı Kararı
- Anayasa Mahkemesinin 2/5/2023 Tarihli ve 2019/35842 Başvuru Numaralı Kararı

YARGITAY KARARLARI

- Yargıtay 7, 8, 10 ve 11. Hukuk Dairelerine Ait Kararlar

Mısırdan sonra ekilen buğdayda %4'lük verim artışı

Mısır köklerinin, toprağın kalitesini olumlu yönde etkileyen birtakım kimyasallar salgıladığı tespit edildi. Bu kapsamda yapılan araştırmaya göre mısırın hemen sonrasında ekilen buğdayın yüzde 4 oranında daha verimli olduğu görüldü. Bunun nedeninin mısır köklerinin, toprak kalitesini etkileyen kimyasal salgılaması olduğu ortaya çıktı.

Başak Nur GÖKÇAM

Bern Üniversitesi Bitki Bilimleri Enstitüsü'nde yapılan bir araştırmaya göre mısır kökleri, toprağın kalitesini olumlu yönde etkileyen birtakım kimyasallar salgılıyor.

Bu kapsamda yapılan çalışmalar, bazı tarlalarda söz konusu etkinin aynı toprakta mısırdan sonra ekilen buğdayın verimliliğini yüzde 4'ten fazla artırdığını gösterdi. Elde edilen bulgularda değişiklik olduğu saptansa da, uzun vadede ek gübre ya da böcek ilaçlarına ihtiyaç duymadan tahıl ekiminin daha sürdürülebilir bir hale getirilebileceği belirtildi. Geçmişte yapılan araştırmalarda, mısır bitkilerinin köklerinden saldıkları doğal kimyasalların (benzoksazinoidler), mikroorganizmaların bileşimini değiştirdiği kanıtlanmıştı.

Bu bileşim, toprakta kökler üzerinde ve dolayısıyla toprakta yetişen müteakip bitkilerin büyümesini etkiliyordu. Yeni çalışmada ise bu tür bitki-toprak geri bildirimlerinin gerçekçi tarım koşullarında da gerçekleşip gerçekleşmediği araştırıldı. Bern Üniversitesi Bitki Bilimleri Enstitüsü'nde (IPS) doktora öğrencisi olarak projede görev alan ve şu anda FiBL Organik Tarım Araştırma Enstitüsü'nde çalışmakta olan

Valentin Gfeller, "Bu tür saha deneyleri, temel araştırmanın uygulamaya aktarılabilirliğini test etmek ve böylece potansiyel tarımsal faydayı değerlendirmek için çok önemlidir" dedi.

Haşere istilalarında düşüş görüldü

eLife adlı bilimsel dergide yayımlanan çalışmaya ilişkin detayları paylaşan Gfeller, "İki yıllık bir saha deneyi sırasında, başlangıçta iki sıra mısır yetiştirildi. Bunlardan sadece biri toprağa benzoksazinoidler saldı. Daha sonra farklı şekilde şartlandırılmış topraklarda üç çeşit kışlık buğday yetiştirildi. Bu temelde, benzoksazinoidlerin atılımının çimlenmeyi iyileştirdiğini ve kardeşlenmeyi, büyümeyi ve ürün verimini artırdığı görüldü" bilgisini verdi.

1Erb, bu tür etkilerin genel tarımsal üretkenlik ve sürdürülebilirlik için gerçekten önemli bir fark yaratıp yaratmadığının yanı sıra, verimin diğer birçok faktöre de bağlı olduğunun görüleceğinin altını çizdi.

Sürdürülebilir tarımın geleceği için önemli

Basel Üniversitesi ve Agroscope ile birlikte toprak özelliklerinin etkilerini test etmek için çalışan ekip, benzoksazinoidlerden gelen bitki-toprak geri bildirimlerinin daha heterojen bir alanda nasıl hareket ettiğini araştırmak için iki yıllık başka bir saha deneyi gerçekleştirdi. Çalışmanın sonucunda, söz konusu alandaki toprak kimyasının ve mikroorganizmaların bileşiminin önemli ölçüde değiştiği görüldü. Valentin Gfeller, "Toprak özelliklerinin bitki-toprak geri bildirimleri üzerindeki etkilerinin daha iyi anlaşılması, sürdürülebilir tarımda gelecekteki kullanım açısından çok önemlidir" diye açıklıyor.

Kuraklığın vurduğu ayçiçeği üreticisi destek bekliyor

Geçen yıl 2 milyon ton ile rekor kırmasına rağmen beklediği ilgiyi göremeyen çiftçi bu yıl ayçiçeği ekimini azalttı. Kış ve yaz kuraklıkları da verimi düşürünce rekoltenin 1,4 milyon tonda kalması bekleniyor. 10 aylık stok ile hasada girildiğini belirten yetkililer “sorun yok” diyor, üretici ise destek bekliyor.

BARIŞ SEDEF

Türkiye’de bitkisel yağ üretiminin yaklaşık yüzde 46’sını karşılayan ayçiçeğinde geçen yıl 2 milyon tonla üretim rekoru kırıldı. Ancak hasat döneminde destekler konusunda beklediği ilgiyi göremeyen çiftçi ekimden vazgeçti.

Ekim alanları yüzde 20 küçülürken son dönemde mevsim normallerinin üzerinde seyreden sıcaklıklar da rekolte ve verimin düşmesine neden oldu. Konuyla ilgili EKONOMİ gazetesine bilgi veren Trakya Birlik Genel Müdürü Hakan Çalen, ayçiçeği üretiminde arz talep dengesinin hassasiyetine dikkati çekerek “Bunun en çarpıcı örneğini geçtiğimiz yıl yaşadık. Rusya-Ukrayna savaşının başladığı dönem bizim ekim zamanımıza denk geldiği için Tarım Bakanlığımız, belediyelerimiz ve ticaret odalarımız çiftçilerimizi yağlık ayçiçeği üretimi konusunda motive etti. Hibe tohum destekleri verildi ve tarihi bir ekim alanına ulaşarak, 2 milyon tonluk üretim gerçekleştirdik. Bu miktar ülke ihtiyacının yüzde 75 ila 80’ine karşılık geliyor. Hasat dönemine geldiğimizde sektörde bu üretimi kaldıracak finansal ve fiziki altyapının eksik olması, harman döneminde çiftçilerimizin maliyetleriyle doğru orantılı olarak gelir sunmamıza imkan vermedi. İç Anadolu’da birçok kentte uzun yıllar aradan sonra

çiftçimiz ayçiçeği ekmişti, ancak onları zararına satmak noktasına getirdiğimiz için yeni ekim alanlarının çoğunu kaybettik. Arz talep dengesine bağlı bir sorun oluşması ve aynı dönemde ithalat vergi uygulamaları çiftçilerimize beklenen fiyatı sağlayacak düzeyde değildi. Tohumda yüzde 5, yağda yüzde 10 vergi uygulandı. Şu anda vergi oranı tohumda yüzde 27 yağda yüzde 36. Bu nedenle Geçtiğimiz yıl birçok bölgede üretim kaybı yaşadık” dedi.

Kuralık kaybın artmasında etkili oldu

Ekim alanının yüzde 20 azalmasıyla girilen yeni sezonda bu kez aşırı sıcakların neden olduğu rekolte kaybının da yüzde 15 ila 20'ye ulaştığı bilgisini veren Çalen, yıl sonunda ülke genelinde 1,4 milyon toplam rekolte beklendiğini kaydetti. Trakya’da, özellikle de Tekirdağ havzasında biçilemeyecek tarlaların bulunduğunu belirten Çalen, “Lokal bazda yüzde 80'lere varan üretim kayıpları var. Ancak Türkiye genelinde ayçiçeği ekim alanlarında alan bazlı olarak yüzde 20, verim bazlı da yüzde 25'e varan küçülme bekliyoruz” diye konuştu.

Hakan Çalen, hasat edilecek ürünlerle birlikte ellerinde yaklaşık 10 aylık stok bulunduğunu belirterek tedarikte herhangi bir sorun yaşanmasını beklemediklerini söyledi.

Ekim sulak alanlara kayabilir

Trakya özelinde rekolte kayıplarının bu yıl yüzde 50 ila 70 seviyesinde olacağına dikkat çeken Trakya Tohumcular Derneği Başkanı İbrahim Toruk, “Yerli üretimde Trakya’nın payı yüzde 30. Yaz ve kış dönemlerinde mevsimlerin dengesiz bir şekilde seyretmesi, bitkilerin stresini artırdı. Bu durum bölge çiftçilerinin de ciddi zarar görmesine neden oldu. Kuraklık nedeniyle ayçiçeği üretimi sulak alanlara kayabilir ve çiftçilerimiz önümüzdeki yıl ayçiçeği üretiminden vazgeçebilir. Çiftçi önümüzdeki yıla mağdur olarak girecek. Kış kuraklığı ve sonrasındaki aşırı sıcaklıktan dolayı afet bölgesi ilan edilmeli ve çiftçinin gideri karşılanmalı. Verim ve rekolte düşüklüğü fiyatlara da yansımaya başladı. Edirne Ticaret Borsası verilerine göre ayçiçeğin tonu 10 bin 700 iken bu rakam 1 ayda 14 bin 250 TL'ye çıktı” ifadelerini kullandı.

“Devlet borçlar için ek süre tanınmalı”

Muratlı Ziraat Odası Başkanı Ender Borucu ise bu yıl bazı bölgelerde ayçiçeğinde yağ oranının düşeceğini ve bunun alım fiyatına olumsuz yansıtacağını hatırlattı. Borucu, “Ayçiçeğinde standart olarak yağ verim oranının yüzde 40 ve üzeri olması gerekiyor. Bu yıl yağ oranı 34 ila 38 arasında bekleniyor. Bu da çiftçinin zararını artıracak. Diğer yandan TARSİM sigortalarının tarla bazında parsel bazında verilmesi lazım, ayçiçeğinde buğdayda olduğu gibi kuralık sigortası kapsamında ve parsel bazında verilmeli. Borçlarımızı ödemekte zorlanacağımız için devletin bu konuda bizlere ekstra süre vermesini talep ediyoruz” şeklinde konuştu.

Trakya Birlik Genel Müdürü Hakan Çalen de yağlık ayçiçeğine verilen destekleri hatırlatarak halen 70 kuruş seviyelerindeki desteğin ton başına, 2,5 liraya

yükseltilmesinin kuraklıktan kaynaklanan zararı bir nebze telafi edeceğini vurguladı. Öte yandan verim sigortasının baharlık ürünleri de kapsayacak şekilde genişletilmesi gerektiğini vurgulayan Çalen, desteklerin üretimin sürdürülebilirliği açısından önemli olduğunu dile getirdi.

Kuraklığa karşı tohum geliştirme çalışmaları sürüyor

Bölgede birçok tohum firması ayçiçeğinin stresini azaltmak adına tohumu çeşidi çalışmaları yapıyor. Sarı Tohumculuk Satış ve Pazarlama Direktörü Emre Sarı, “Kuraklığa karşı tohum geliştirme konusunda çalışmalarımız var. Özellikle iklimlerin giderek değişmesi bizlerin bu alandaki çalışmalarımızın artmasını sağladı. Bölgede kuraklık kalıcı hale gelmeye başlıyor, tohum firmaları olarak buna karşı önlem almamız ve Ar-Ge çalışmalarını artırmamız gerekiyor” açıklamalarında bulundu.

Silolar patladı, tarlalar yandı... Odatv uzmanına sordu: Ekmek fiyatı bilmecesi... Tartışmaya noktayı koydu

Kocaeli Derince'deki Toprak Mahsulleri Ofisi silolarında yaşanan patlamanın sonrasında Sivas, Adana ve Tokat'taki tarlalardaki yangında buğday ekinleri kül oldu, Antalya'da mısır gevreği fabrikasında yangın çıktı. Ardı ardına yaşananlar "Sabotaj mı?" sorusunu akıllara getirirken, halkta "Buğday ürünlerine zam mı gelecek?" endişesi oluştu. Odatv sabotaj iddialarını ve buğday fiyatında artış ihtimalini, tarım yazarı Ali Ekber Yıldırım'a sordu.

Toprak Mahsulleri Ofisi silolarında 7 Ağustos'ta meydana gelen patlamada 3'ü ağır 12 kişi yaralandı, TMO'nun 60 silosundan 13'ü etkilendi. Yaralılardan 6'sı taburcu edilirken, yoğun bakımdaki 3 yaralıdan ikisi hayatını kaybetti. Kocaeli Valisi Seddar Yavuz, Derince Limanı'ndaki patlamanın buğday tozu sıkışmasından kaynaklı bir patlama olduğunu belirtti.

Rusya'nın Tahıl Anlaşması'ndan çıkmasının sonrasında Derince'de meydana gelen patlamanın ardından yanan buğday tarlalarına dair haberler ardı ardına geldi. Antalya'da yanan mısır gevreği fabrikasıyla "sabotaj" iddiaları yeniden gündeme gelirken, vatandaşlar arasında buğday fiyatlarının artacağına dair endişe başladı.

BUĞDAY SİLOSU PATLAMASI "SABOTAJ" İDDİASI

Odatv konuyu, tarım yazarı Ali Ekber Yıldırım'a sordu. "Rusya, Tahıl Koridoru'ndan çekildi, buğday silosu patladı" iddialarının gerçeği yansıtmadığını belirten Yıldırım, Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'in sözlerini hatırlattı. Putin'in 24 Temmuz

2023'te, Afrika kıtasının ihtiyacı olan tahılı kendilerinin ihraç edebileceklerini" söylediğini belirten Yıldırım, Erdoğan'ın da 5 ağustos 2023'te "Biz bu konuda Rusya'yla aynı çizgideyiz. Buradan un olarak fakir Afrika ülkelerine naklini yapacağız." şeklinde işbirliği mesajı verdiğini ifade etti.

YILDIRIM: "MANTIKLI BİR TARAFI YOK"

Yıldırım bu iddialarla ilgili şunları söyledi:

"Ben normal görüyorum. Tesadüf olabilir. Birinin bile ile buğday tarlası yakabileceğini zannetmiyorum. Tahıl tozu patlaması dediğimiz olay aslında dünyada çok sık. Ama Türkiye'de bu boyutta olmadığı için dikkat çekmemişti. Ben sabotaj olduğunu düşünmüyorum. Rusya neden sabotaj yapsın ki? Mantıklı değil. Rusya zaten fazla buğday üreten bir ülke. 'Rusya bizim tahılımızı sabotaj yaptı' demenin mantıklı tarafı yok bana göre. Amerika'da 1950'li yıllarda 58 kişinin öldüğü patlamalar bile var. daha sonra birtakım önlemler alındı. Yılda 10-15 tane patlama oluyor."

Ardı ardına çıkan buğday tarlası yangınlarıyla ilgili Yıldırım, "En sıcak dönemi yaşıyoruz. Tarlalarda da bu tür yangınlar olabilir. Nasıl orman yangını çıkıyorsa... Ha sabotaj olabilir mi? O da olabilir ama bana bir insan, bir buğday tarlasını yakamaz gibi geliyor." şeklinde konuştu.

BUĞDAY FİYATLARI ARTACAK MI

Vatandaşlar arasında buğday fiyatlarının artacağına dair endişeler artarken, Yıldırım, sosyal medyadaki bilgilerin yanlış olduğuna dikkat çekti. Patlayan siloda, söylendiği miktarda buğday olmadığını belirten Yıldırım şunları söyledi:

"Orada '8 milyon ton buğday var, Türkiye kıtlığa gidiyor' diye yazarlar bile oldu. Ama orada kapasite 95 bin ton. olan Bulunan ürün de 50 bin ton civarında. Bunun da sadece 15 bin tonu etkilendi. Hepsi telef olmadı. Türkiye'de tek başına 15 bin ton üretim yapan çiftçiler bile var. Patlamanın fiyatlara etkisi olmadı. Fiyatlar Tahıl Koridoru'nun kapanmasından sonra yükselmeye başladı. Bir de Rusya-Ukrayna'nın arasındaki savaştan etkileniyor. Ama patlama oldu ya da yangın çıktı diye "Türkiye'de kıtlık olur, buğday fiyatı artar' diye bir şey yok şu anda."

YILDIRIM: "RUSYA, DÜNYANIN EN BÜYÜK BUĞDAY İHRACATÇISI"

Buğday fiyatlarının uluslararası ölçekteki gelişmelerden etkilenebileceğini belirten Yıldırım, şunları belirtti:

"Başka şeyler olur. Atıyorum Rusya buğday ihracatını durdurur. O zaman ciddi bir fiyat artışı olur veya Tahıl Koridoru yeniden açılır, fiyatlar da düşmeye başlar. Bu daha global bir konu. Çünkü Türkiye ihracatçı konumunda değil, daha çok ithalatçı konumunda. Burada belirleyici olan Rusya, dünyanın en büyük buğday ihracatçısı.

Ukrayna da önemli ihracatçılardan biri. Türkiye'de bir depo patladı, tarla yandı diye fiyatlarda değişim olmaz."

NE OLMUŞTU

ANTALYA'DA MISIR GEVREĞİ ÜRETEN FABRİKADA YANGIN

Antalya'da Organize Sanayi Bölgesi'nde (OSB) kahvaltılık mısır gevreği üreten gıda fabrikasında çıkan yangın, itfaiye ekiplerince söndürüldü. Tamamen yanan fabrikada milyonlarca lira zararın olduğu bildirildi. Fabrika görevlisi, yangından dolayı çok üzüntülü olduğunu belirterek, "Mısır gevreği fabrikasıydı burası." diye konuştu.

DERİNCE'DEKİ PATLAMADAN SONRA TARLALAR YANDI SİVAS'TA 10 BİN TON BUĞDAY

Derince'deki buğday silosu patlamasında sonra Sivas'ın Kangal ilçesinde çıkan yangında yaklaşık 3 bin dönümlük buğday tarlası kül oldu. Yaklaşık 10 bin ton buğdayın zayı olduğu yangında milyonlarca liralık zarar olduğu tahmin ediliyor.

SİVAS'TA BİR YANGIN DAHA: ÇOCUKLAR NEDEN OLDU İDDİASI

Sivas'ta, çocukların ateşle oynadığı ve yangına neden olduğu belirtilirken, yangın kısa sürede çevredeki buğday tarlalarına sıçrayarak 50 dönüm arazi küle döndü.

Bir vatandaş ise yangının nasıl çıktığını bilmediğini, 3-4 tarlanın yandığını ve mağdur olduklarını belirtti.

ADANA'DA 8 DÖNÜM BUĞDAY HASAT EDİLEMEDEN YANDI

İlçeye bağlı Tozlu köyünde Müslüm Elibol'a ait 8 dönüme ekilen buğday tarlasında çevrede yakılan anızdan dolayı yangın çıktı. Yangın kısa sürede büyüyerek bütün tarlayı kapladı. Çevredeki vatandaşlar mahsulün tamamen yanmaması ve diğer tarlalara sıçramaması için müdahale etti.

15.08.2023

TOKAT'TA 30 DÖNÜM BUĞDAY TARLASI YANDI

Tokat'ın Madas köyünde, kent merkezine 21 kilometre uzaklıktaki Madas köyünün Artova yolu mevkisinde buğday ekili tarlada yangın çıktı.

Çıkan dumanı fark eden köylüler kazma küreklerle yangının büyümemesi için çaba sarf etti. Yangında yaklaşık 30 dönümlük ekili arazinin kül olduğu ve 6 ailenin maddi zarar yaşadığını belirtildi.

Ticari kredi faizi özel bankalarda yüzde 38'e yükseldi

Ortalama faiz oranı, seçim öncesindeki yüzde 14 seviyesinden 31'e yükselirken özel bankalarda yüzde 38'e kadar çıktı. Faiz artışına rağmen bankalar hâlâ iştahsız.

ŞEBNEM TURHAN

Merkez Bankası'nın politika faiz artırımı, sadeleşme ve miktarsal sıkılaştırma adımları kredi faizlerini yukarıya çıkarırken mevduat faizlerinde düşüş yaşanıyor. Özellikle ticari kredi faizlerindeki sınırda ilk aşamanın kaldırılmasıyla birlikte ticari kredi faizlerinde sınır yüzde 37,8'e yükseldi. Bankacılık sektörü de ticari kredi faizlerini yükseltmeye devam ediyor. Sektör kaynaklarından edinilen bilgiye göre kamu bankaları taksitli ticari kredi faizini TLREF artı 10 puana yükseltirken özel bankalarda yüzde 32-38 arasında değişiyor. TLREF faizi ise cuma kapanış itibariyle yüzde 18,2235 ile son 1 yılın en yüksek seviyesinde bulunuyor. Kamu bankalarının ticari kredi faizi de yüzde 28'i geçmiş durumda. Ancak yükselen faizler bankacılık sektörünün kredi arzı iştahının çok da artması sonucunu da doğurmadı.

Temmuz PPK'sı sonrası 6.5 puan arttı

Cumhurbaşkanlığı seçimleri ikinci turu sonrasında yeni ekonomi yönetimiyle birlikte yaşanan politika değişikliği kredi faizlerini yukarı itti. Merkez Bankası ortalama verilerine göre 2 Haziran haftasında kurumsal kredi kartı ve kredili mevduat hesabı hariç ticari kredi faizi yüzde 14,23 seviyesinde bulunuyordu. Merkez Bankası haziran ve temmuzda yaptığı 9 puanlık faiz artışlarıyla birlikte politika faizini yüzde 17,5'e yükseltti. Bu adımlar atılırken ticari kredi faizlerinde menkul kıymet tutma zorunluluğu

doğuran ilk aşama kaldırıldı ve bankaların ticari kredi faizini artırmalarının önü açıldı.

4 Ağustos itibariyle ticari kredi faizi yüzde 30,8'e kadar yükseldi. Böylece 2 Haziran'dan bu yana ticari kredi faizinde artış 16.6 puan oldu. Ticari kredi faizleri iki katından fazla artış yaşadı. En hızlı artış ise temmuz ayı PPK kararından sonraki hafta yaşandı. 28 Temmuz haftasında ticari kredi faizleri yüzde 24,28 seviyesinde iken 4 Ağustos'ta 30,8'e çıkarak tam 6.5 puan birden zıpladı.

Mevduat ve KKM şartı sürüyor

Bankacılık sektörü kaynakları Merkez Bankası ortalama taksitli ticari kredi verilerinin de üzerinde faizle kredi kullanımı yaptırıldığını dile getirdi. Nitekim faizde üst sınır yüzde 37,8 seviyesinde bulunuyor. Ancak bankalar bu seviyenin altında kullandırımı yapıyor. Bankacılık sektörü kaynakları kamu bankalarında TLREF artı 10 puan yani yüzde 28'in üzerinde özel bankalarda ise yüzde 32-38 seviyelerinde ticari kredi faizi bulunduğunu kaydetti. Kredi faizlerindeki yükselişe rağmen bankaların ticari kredi kullanımında mevduat şartları da sürüyor. Sektör temsilcilerinin verdiği bilgiye göre kur korumalı mevduat yapması durumunda tüzel kişilerin ticari kredi kullandırmaları kolaylaşıyor. Yabancı para dönüşlü KKM vadesine kadar da bankacılık sektörü müşterilerine ticari kredi kullanıyor. Türk Lirası karşılığı KKM de yapılması önerisi ile ticari kredi kullanımı da yaygın.

Ticari kredi faizi mevduat makası terse döndü

Aynı dönemde en çok tercih edilen 3 aya kadar vadeli TL mevduat faizleri ise aksi yönde hareket etti. 2 Haziran haftasında Merkez Bankası ortalama verilerine göre yüzde 37,39 seviyesinde bulunan 3 aya kadar vadeli TL mevduat faizleri 4 Ağustos itibariyle yüzde 27,77'ye indi. Yani 9.6 puanlık bir düşüş yaşandı. Bankacılık sektörü kaynaklarının verdiği bilgiye göre ise 3 aya kadar vadeli TL mevduatta yüzde 25'in altı seviyeler daha yaygın uygulanıyor. Yeni ekonomi yönetimi öncesinde ticari kredi faizi ile 3 aya kadar vadeli TL mevduat faizi arasındaki fark negatif yönde 23.16 puan iken, 4 Ağustos haftası itibariyle pozitif yönde 3.03 puana geldi. 9 haftada ticari kredi faizi ile 3 aya kadar vadeli mevduat faizi makası 26.2 puan değişmiş oldu.

■ Konut kredi faizi 17 puan birden yükseldi

Merkez Bankası ortalama haftalık verileri tüketici kredi faizlerinin de yeni ekonomi yönetimiyle birlikte yükselişini hızlandırdığını ortaya koyuyor. 2 Haziran haftasında ihtiyaç kredi faizi yüzde 40,14 seviyesinde iken 4 Ağustos itibariyle yüzde 47,72'ye çıktı. Taşıt kredi faizi 4 Ağustos haftasında bir önceki haftaya göre 2.5 puan gerilese de 2 Haziran haftasına göre 5.7 puan yükseldi. Taşıt kredi faizleri yüzde 36,64'e geldi. En dikkat çekici artış ise konut kredisi faizlerinde oldu. Konut kredi faizleri 2 Haziran'da yüzde 18,05 iken 4 Ağustos itibariyle yüzde 35,1'e kadar çıktı. Böylece 9 haftada konut kredi faizleri 17.05 puan birden arttı. 4 Ağustos haftasında konut kredi faizi bir önceki haftaya göre ise 1.11 puan yükseldi.

Hazine 2,61 milyar TL satış yaptı

Hazine, değışken faizli tahvil ihalesinde 2,61 milyar TL satış yaptı

Hazine'nin TL cinsinden 7 Yıl (2.485 gün) vadeli değışken faizli tahvil ihalesinde net 1 milyar 509 milyon TL satış gerçekleştirildi. İhale öncesi yapılan 1,1 milyar TL ROT satışla birlikte toplam satış tutarı 2 milyar 609 milyon TL'ye ulaştı.

Değışken faizli tahvil ihalesinde satışların nominal tutarı 1,77 milyar TL oldu. İhaleye 2 milyar 924 milyon TL nominal teklif geldi.

İhalede dönemsel bileşik faiz en düşük yüzde 8,77, ortalama yüzde 9,01, en yüksek yüzde 9,15 oldu.

İhalede minimum 84.262 TL, ortalama 85.256 TL fiyat oluştu.

Tahvil ihalesinde satılan kağıtlar 18 Ağustos 2023 Çarşamba günü ihraç edilecek. Yeniden ihraç edilen tahvilin geri ödemesi 5 Haziran 2030'da olacak.

Hükümetin memura zam teklifi belli oldu

Hükümet, memur ve memur emeklileri için gelecek yıl ilk 6 ay için yüzde 14, ikinci 6 ay için ise yüzde 9 zam teklif etti. Memur-Sen ise, zam teklifinin yetersiz olduğunu belirterek, yeni bir teklifte bulunulmasını talep etti.

ANKARA (EKONOMİ) - Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Vedat Işıkhan, hükümetin 4 milyon memur ve 2.5 milyon memur emeklisine 2024 yılı ilk 6 ayı için yüzde 14, ikinci 6 ayı için yüzde 9 oranında zam teklifini getirdiğini bildirdi.

Hükümet ile kamu sendikaları arasında sürdürülen toplu sözleşme görüşmelerinin ikinci turu yapıldı. Toplantı öncesi Bakan Vedat Işıkhan, 2024 ve 2025 yıllarına ilişkin hükümetin teklifini açıkladı. Işıkhan'ın verdiği bilgilere göre 2024 yılı ilk 6 ayında yüzde 14, ikinci 6 ayında yüzde 9 önerildi. 2025 yılında ise ilk 6 ay için yüzde 6, ikinci 6 ay için yüzde 5 önerildi. Bakan Vedat Işıkhan, Merkez Bankası'nın enflasyon tahminlerine göre gelecek yılın ilk yarısında ayrıca yüzde 25 enflasyon farkı öngörüldüğünü aktardı.

Sendikalarla hükümet 17 Ağustos Salı günü tekrar bir araya gelecekler. Teklifle ilişkin müzakereler 21 Ağustos'a kadar sürecek. Bu tarihe kadar anlaşma sağlanırsa sözleşme imzalanacak, sağlanmazsa konu hakem heyetine gidecek.

Memur-Sen'den yeni teklif talebi

Memur-Sen Genel Başkanı Ali Yalçın, toplu sözleşme görüşmeleri kapsamında Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının ev sahipliğindeki ikinci toplantının ardından değerlendirmelerde bulundu.

Kamu İşveren Heyeti'nin, toplantıda memur ve memur emeklisine sunulan teklifi anımsatan Yalçın, şöyle konuştu:

"Kamu İşveren Heyeti'ne tavsiyemiz, hiç vakit kaybetmeden teklifi revize etmesi ve yeni bir teklifle sıkışmış olan zamanı çok daha verimli kullanarak, takvimin sonunda mutabakatı mümkün kılacak zemine taşımak için gayret göstermesidir. Çünkü söz konusu rakamlar, beklentinin okunamadığı anlamına gelir. Önümüzde 17 Ağustos'ta ikinci teklif, daha sonrasında da son teklif için süreç var. Burada iki teklif getirilecek diye bir şey yok, üç teklif de getirilebilir. Onun için bu teklifi revize etmek lazım, güncellemek lazım. Teklifte refah payından söz edilmedi. Enflasyonist ortamda alım gücü kaybolmaması için 2024 yılı için özellikle üçer aylık teklifler sunduk. Teklif altışar aylık geldi. Bunun yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini düşünüyoruz."

"Kiralarla ilgili de bir teklifin gelmesini bekliyorduk"

Kamu görevlilerine kira yardımı yapılması yönünde taleplerinin de olduğunu anımsatan Yalçın, şunları söyledi:

"Masaya kiralarla ilgili de bir teklifin gelmesini bekliyorduk. Memur emeklilerinin ayakta kalma durumlarının olmadığını bu aylıklarla çok zorlandıklarını söylemiştik, bu konuda cümle kurulmasını bekliyorduk, kurulmadı. Teklifi sunmamızın üzerinden 21 gün geçti. Bunları çalışma için yeterli zaman vardı. Bayram ikramiyesinden diğer sosyal haklara varıncaya kadar diğer taleplerimizle ilgili cümle kurulabilirdi. Henüz bunlara ilişkin bir cümle kurulmadı."

Yalçın, 967 teklifin toplu sözleşme masasında olduğunu belirterek, tüm tekliflerin ele alınmasını için zamanın verimli kullanılması ve görüşmelerin aralıksız devam ettirilmesi çağrısında bulundu.

Teklifin, Merkez Bankasının enflasyon tahmininin 10 puan gerisinde olduğuna dikkati çeken Yalçın, "Hiç vakit kaybetmeden yeni teklifin gelmesi için maliye bürokrasisinin ve Kamu İşveren Heyeti'nin çalışması gerekiyor." dedi.

Taze fasulye neden 100 lira oldu?

Ali Ekber YILDIRIM

15 Ağustos 2023 Salı

Eskiden “her şeyi mevsiminde tüketin” denilirdi. Bazı tarım bakanları da gıda fiyatlarındaki artışa gerekçe uydurmak için bu söylemi çok kullandı. En çok kullananlardan biri de Bekir Pakdemirli’ydi.

Turfanda, erkenci ürünlerin pahalı olduğu, mevsiminde tüketmek gerektiği söylenirdi. Türkiye tarımda öyle bir çıkmaza sürüklendi ki tüketiciye artık mevsiminde de her şey çok pahalı geliyor.

Son günlerde yeşil-taze fasulyenin marketteki fiyatı 100 lirayı geçti. Barbunya ve bamyanın da fiyatı pek farklı değil. Taze fasulye pazarda 70-85 liradan satılıyor. Üreticideki fiyat kalitesine göre 30-40 lira arasında değişiyor. Sebze-meyve hal çıkış fiyatları ise 50-60 lira seviyelerinde. Bunlar ortalama fiyatlar, daha yüksek ve çok daha düşük fiyatlar da olabilir. Geçtiğimiz Haziran ayında sera, örtü altı üretim devam ederken hal fiyatı 20-25 liraydı.

Yeşillikler cep yakıyor

Bulunduğum İzmir Dikili’de yaygın bir market zincirinde kıvırcık marulun adedi 34 lira 90 kuruştan, salata atom marulun adedi 39 lira 90 kuruştan, normal marulun fiyatı adet olarak 34 lira 90 kuruştan satılıyor.

Bir demet (8-9 kök) taze soğan 26 lira 90 kuruş, semizotunun demeti 9 lira 90 kuruştan, maydanoz ve dereotunun demeti 8 lira 95 kuruştan satılıyor. Yazlıkların yoğun olduğu Salihleraltı’ndaki markette bazen bu ürünleri bulmak bile zor.

Ülkeyi yönetenler, tarımda Avrupa’da ilk sırada Dünyada ilk 10 ülke arasında olduğumuzu övünerek anlatırken, bir demet taze soğanı neden 26 lira 90 kuruştan alıyoruz? Bir marul neden 35 liraya satılıyor? Bir kilo taze fasulye neden 80-100 liraya satılıyor?

Türkiye taze fasulye üretiminde ilk 4’te

En çok konuşulan taze fasulyeye bakalım. Türkiye, taze fasulye üretiminde Çin ve Endonezya’dan sonra 3.sırada. Bazı yıllar Hindistan ile yarışıyor. Hindistan 3.

olduğunda Türkiye 4. sırada yer alıyor. Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) verilerine göre 2019 yılı itibariyle Çin'in üretimi 17,8 milyon ton. Endonezya 888 bin ton, Hindistan 642 bin ton, Türkiye 596 bin ton Fransa 337 bin ton, Tayland 299 bin ton üretim yaptı. Rakamlardan da görüleceği gibi taze fasulyenin büyük bölümü Asya'da üretiliyor.

Fasulye üretimi 9 yılda 130 bin ton azaldı

Taze fasulye üretimi Türkiye'nin her yerinde yapılıyor. Hem örtü altında yani serada üretiliyor hem de açık alanda. Üretimin büyük bölüm, açık alanda, tarlada üretiliyor. Öne çıkan iller ise Bursa, Antalya, İzmir, Tokat, Mersin, Samsun, Burdur ve Afyon.

Tarım ve Orman Bakanlığı ile Türkiye İstatistik Kurumu verilerine bakıldığında Türkiye'nin taze fasulye üretimi son 9 yılda 130 bin tonun üzerinde azaldı. Bundan 10 yıl önce 2013 yılında Türkiye'nin taze fasulye üretimi 632 bin 301 bin tondur. Üretim 2015 yılında 640 bin 836 tona kadar çıktıktan sonra her yıl düşmeye başladı. 2021 yılında 510 bin 366 ton ile en düşük seviyeye indi. 2022'de 519 bin 713 ton olarak gerçekleşen üretim, Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2023 yılı ilk tahminine göre 510 bin 447 ton olacak.

Ancak bu tahminin Mayıs ayında yapıldığı dikkate alınırsa yaşanan olumsuz hava koşulları nedeniyle taze fasulye üretiminin gerçekte 500 bin tonun altında gerçekleşebileceği ifade ediliyor. Konuştuğumuz bütün üreticiler bu sene aşırı yağış nedeniyle kök hastalıkları ve aşırı sıcaktan dolayı oluşan zarar nedeniyle verimin çok düşük olmasından şikâyetçi.

Fiyat artışının nedenleri?

Bu yıl için artan fiyatların en önemli nedenlerinden birisi, olumsuz hava şartlarına bağlı olarak üretimin azalması. Aşırı yağışlar ve aşırı sıcaklar bu yıl verimi olumsuz etkiledi ve yeterli ürün olmadığı için fiyatlar arttı diyerek işin içinden çıkamayız. Asıl önemli sorun son 10 yılda üretimin her yıl biraz daha azalması. Üretim 640 bin tondan 510 bin tona gerilerken hiçbir önlem alınmadı.

Üretici neden fasulye ekiminden vazgeçiyor?

Bunun birçok nedeni var. En çok bilineni fasulye üretiminin zahmetli olması, üretim maliyetlerinin çok yükselmesi ve çiftçinin para kazanamaması. Bu birçok ürün için geçerli.

Taze fasulye üretimi binlerce dönüm, çok geniş alanlarda yapılmıyor. Daha çok aile tarımı, küçük aile çiftçiliği şeklinde yapılıyor. Bir çiftçinin deymi ile çok ince iş. Büyük arazisi olan çiftçiler taze fasulye üretimi ile uğraşmaz. Küçük aile işletmeleri 3-5 dönüm alanda geçimlik tarım olarak yapılır.

Aile çiftçiliği azaldıkça fasulye üretimi de azaldı

Son yıllarda biraz da bilinçli olarak aile tarımı, aile çiftçiliği yok edildi. Küçük aile işletmeleri artık üretim yapamaz noktaya geldi. Maliyetler çok yüksek. Çiftçilik

yapacak aile bireyleri yaşlandı. Fasulye ile uğraşacak gücü kalmadı. Devletin verdiği yaşlılık yardımı ve benzeri destekler çiftçiyi üretimden iyice uzaklaştırdı. Köyde hem çalıştıracak işçi yok hem de maliyeti yüksek. Bir işçi fasulye toplamak için günde 500 lira alıyor. Çalışan için bu para az, çalıştıran için yüksek.

Köyde yaşayanlar üretici olmaktan çıkıp tüketici oldu. Köylerde emekli nüfusun oranı artıyor. Şehirde emekli maaşı ile geçinemeyenler köye dönüyor. O maaşla köyde geçinebiliyor. Emekli olarak köye dönenler sadece kendi ihtiyacı kadar üretim yapıyor. Yani bir anlamda üretimi hobi olarak yapıyor. Tarımsal üretimle geçinmek zorunda olanlar ise artan maliyetler nedeniyle üretim yapmakta büyük zorluk yaşıyor. Bağ-Kur primini ödeyemediği için sistemin dışına çıkan yüzbinlerce çiftçi var. Bağ-Kur'lu çiftçi sayısı son 10 yılda 1 milyondan 477 bine düştü. Güvencesi olmayan çiftçinin çocukları ilerde emekli olurum umuduyla tarlayı, bağı, bahçeyi bırakıp otellerde, fabrikalarda asgari ücretle çalışmaya razı oluyor. "Üretim Tüket" politikası sonucunda birçok üründe üretim azalıyor. Aile çiftçiliği yok oluyor. Fiyatlar bu nedenle yükseliyor.

Üreticiyi gözümüz gibi korumalıyız

Yıllardır bu süreci yazılarımızda, katıldığımız televizyon programlarında, kitaplarımızda anlatmaya ve yetkilileri uyarmaya çalışıyoruz. Artan fiyatlarda en son suçlanacak kesim her şeye rağmen üretim yapan çiftçilerdir. Onları gözümüz gibi korumazsak yarın bugünden de kötü olacaktır. Sadece çiftçilerimizi değil, onların hakkını da korumak zorundayız.

Konuştüğüm çiftçilerin büyük bölümü tarım ürünlerindeki fiyatların çok sık gündeme getirilmesinden yakınıyor. Diyorlar ki: "Ev, araba, beyaz eşya, kira, okul, servis, ulaşım yani her şeyin fiyatı artıyor kimse itiraz etmiyor. Domatesin, patatesin, soğanın, fasulyenin fiyatı artınca herkes itiraz ediyor. Adam sigaraya verdiği paranın yarısı ile bir kilo domates alıyor. Sigaraya değil domatese itiraz ediyor."

Çiftçilerin böyle düşünmelerinde elbette haklılık payı var. Ancak, gıda toplum olarak en önemli gider kalemimiz. Arabayı, evi almayabilir, çocuğunuzu özel okula göndermeyebilirsiniz. Ama gıda ürünlerini her gün almak tüketmek zorundasınız. Bu nedenle üreticiyi gözümüz gibi korumalıyız. Bizim yiyeceklerimizi ürettikleri için ayakta alkışlamalıyız.

Fırsatçılık denetimle önlenmeli

Fiyat gündeme gelince beraberinde mutlaka fırsatçılık ta gündeme gelmeli. Enflasyonist ortamı fırsat bilerek yüksek kar hırsı ile fiyatları anormal artıranlar da var. Devletin görevi denetim yaparak bu tür fırsatçılık yapanları cezalandırarak tüketiciyi korumaktır. Yıllardır "serbest piyasa" denilerek isteyen istediği fiyattan satış yapmasına göz yumuluyor. Üreticinin elinden alınan ürün 4-5 kat daha yüksek fiyata satılıyor. Üretici para kazanamadığı için şikâyet ediyor, tüketici alamamaktan yakınıyor.

İhracat ve ithalat az

Türkiye'nin taze fasulye ihracatı ve ithalatı yüksek değil. İhracat son yıllarda ortalama 2 bin ton seviyesinde gerçekleşti. İhracatın en yüksek olduğu yıl 3 bin 500 ton ile 2014, ithalatın en yüksek olduğu yıl ise 3 bin 288 ton ile 2010 yılı oldu. İthalat şimdilerde 1000 tonun altında.

Özetle, Türkiye, tarımda sahip olduğu potansiyeli değerlendirmek yerine tarımı görmezden geliyor, geniş bir kesimin deyimi ile tarımı yok ediyor. Bu nedenle dünyada gıda enflasyonu en yüksek ülkelerden biri oldu. Her gün tarım ve gıda ürünlerinin fiyatları tartışılıyor. Fiyatların arkasındaki gerçekler yeterince analiz edilmediği için taraflar birbirini suçluyor. Maliyetler artarken çiftçiye verilen destekler yetersiz kalıyor. Aile çiftçiliği yok ediliyor. Bir kez daha uyaralım bu gidişle yarın bugünden daha iyi olmayacak.

Türkiye fasulye üretimi

YIL	Üretim (Ton)
2013	632.301
2014	638.469
2015	640.836
2016	638.532
2017	630.347
2018	580.949
2019	596.074
2020	547.349
2021	510.366
2022	519.713
2023*	510.447

Kaynak: TÜİK-Tarım ve Orman Bakanlığı

*TÜİK 2023 ilk tahmini

Cari işlemler haziranda nasıl fazla verdi?

Alaattin AKTAŞ

15 Ağustos 2023 Salı

Yıllar öncesi, gazeteciliğe yeni başlamışım. Kalabalık bir gazeteci topluluğu olarak bir aradayız ve bir toplantının başlamasını bekliyoruz. Pek kimseyi de tanımıyorum, deneyimli büyüklerimin sohbetlerine kulak veriyorum. Onlar yalnızca sohbet ediyorlar ama farkında olmadan ders de veriyorlar. Adlarını çoktan unuttuğum yabancı haber ajanslarını kıyaslıyorlar:

“Şu haber ajansı haberi en erken geçer; ama biraz gecikmekle birlikte diğer ajansın haberi çok daha doyurucu ve doğrudur.”

Bu güzel bir dersti; hızlı olmaya çalışmak ama bunu yaparken yanıla düşmemek. Hele hele yaptığınız yorumsa, bir değerlendirmeyse duruma göre daha fazla vaktiniz var demektir. Bunu veri değerlendirirken uygulamaya çalıştım hep. Çünkü bir verinin görünür halini aceleyle değerlendirmek ve bir sonuca varmak kolay. Ama ya detayda olan biten?

Şu cari fazla meselesi...

Merkez Bankası geçtiğimiz günlerde haziran ayının ödemeler dengesi verilerini açıkladı. Cari işlemler dengesinde haziran ayında 674 milyon dolar fazla verilmişti. Türkiye son olarak 2021'in ekiminde cari fazla vermişti, dolayısıyla neredeyse iki yıl aradan sonra fazla oluşuyordu.

Hem ocakta 10.6, şubatta 9, martta 4.6, nisanda 5.4 ve mayısta 7.8 milyar dolar açık verildikten sonra açığın sıfırlanması ve 674 milyon dolar fazlaya geçilmesi olağanüstü bir gelişmeydi...

Acaba gerçekten öyle miydi?

Yok, pek değildi, keşke öyle olsaydı!

İthalat sayesinde

Haziran ayının bir haftası Kurban Bayramı tatiliyle geçti. Bu durum özellikle ithalatı çok etkiledi. Mayıs'a göre ihracat da geriledi ama ithalatta çok belirgin bir düşüş görüldü. İthalat haziranda mayıs'a göre tam dörtte bir oranında düştü.

Bu düşüşte enerji ve altın ithalatındaki gerileme de önemli rol oynadı. Net altın ithalatı haziranda mayıs'taki düzeyin 994, net enerji ithalatı ise 733 milyon dolar altında kaldı.

Dış ticareti ve cari dengeyi önceki aylarla olduğu kadar bir de geçen yılın aynı ayıyla kıyaslamak gerek.

Geçen yıl haziranda 2.6 milyar dolar cari açık vardı. Dolayısıyla cari dengede 2.6 milyar açıktan 674 milyon fazlaya geçilmesiyle 3.3 milyarlık bir iyileşme ortaya çıktı.

Peki bu 3.3 milyarlık iyileşmeyi hangi kalemler sağladı.

Geçen yıl haziranda 6.4 milyar dolar olan ticaret açığı bu yıl 3.7 milyara indi. Dış ticaret açığındaki bu küçülme 2.7 milyar dolar katkı yaptı. Dış ticaret açığının haziranda niye küçüldüğünü de belirttim; yani geçici bir iyileşmeden söz ediyoruz.

Cari işlemler dengesinin diğer kalemlerinden gelen olumlu katkı da 521 milyon dolarlık artışla 3.9 milyardan 4.4 milyara çıktı.

Devamı gelecek mi?

Bayram tatilinin özellikle ithalatı aşağı çekmesi ve bu çerçevede altın ve enerji ithalatındaki azalmanın haziranda cari dengede fazla oluşmasını sağladığını bir kez daha vurgulayalım.

Ama ağaca bakıp ormanı gözden kaçırmayalım!

Altı aylık açık geçen yılın hala 8 milyar, haziran itibarıyla oluşan yıllık açık da geçen yılın haziranındaki düzeyin 32 milyar dolar üstünde.

Kaldı ki hazirandan sonraki aylarda yine fazla verileceğine dönük pek bir işaret yok.

Nasıl ki haziran ayında cari fazla oluşmasını dış ticaret açığının küçülmesi sağlamışsa, geçici verilere göre temmuzda oluşan ticaret açığı da gösteriyor ki yine çok yüksek cari bir açığa gidiyoruz. İlk veriler, temmuzda yüklü bir açık verileceğini gösteriyor.

Ticaret Bakanlığı'nın geçici verilerine göre temmuz ayında ithalat 32.5, ihracat 20.1 milyar dolar. Tam 12.4 milyar dolarlık bir ticaret açığı var. Bir kıyaslama; hazirandaki ticaret açığı 3.7 milyar dolardı.

Bir kıyaslama daha; bu yıl ocaktaki ticaret açığı da 12.5 milyar dolardı ve o ay 10.6 milyar dolarlık cari açık verilmişti.

Temmuzdaki ticaret açığı elbette ocaktaki ölçüde bir cari açığa dönüşmeyecektir. Turizmin etkisini hesaba katmak gerek. Ama yine de cari fazla en azından şimdilik haziranla sınırlı kalacaktır.

Altın ithalatını kısıtlayan düzenlemenin etkilerini ise ancak ağustos verisinde görebileceğiz.

Ödemeler dengesinin aylık seyri (Milyon dolar)

	Haziran	Mayıs	Nisan	Mart	Şubat	Ocak
A-Cari işlemler hesabı	674	-7.840	-5.410	-4.580	-9.032	-10.615
a-Dış ticaret dengesi	-3.697	-10.535	-7.084	-6.307	-10.507	-12.545
İhracat	20.353	21.283	19.059	23.370	18.407	19.226
İthalat	24.050	31.818	26.143	29.677	28.914	31.771
b- Diğer	4.371	2.695	1.674	1.727	1.475	1.930
B-Sermaye hesabı	-13	-16	-8	-10	-25	-14
C-Finans hesabı (net)(*)	6.184	-15.394	-8.532	-7.805	-7.999	-10.495
a-Finans hesabı (brüt)(*)	-5.016	1.184	-369	-7.541	-3.322	-1.154
Doğrudan yatırımlar	-135	-89	-784	-473	-523	-142
Portföy yatırımları	-1.797	1.412	1.204	1.036	-236	-469
Diğer yatırımlar	-3.084	-139	-789	-8.104	-2.563	-543
b-Rezerv varlıklar(**)	11.200	-16.578	-8.163	-264	-4.677	-9.341
D-Net hata ve noksan	5.523	-7.538	-3.114	-3.215	1.058	134

(*) Döviz girişi yükümlülük artışı anlamına geldiği için negatif, çıkış ise yükümlülük azalışını gösterdiği için pozitif işaret alıyor. (**) Eksi, rezervden kullanımı, artı rezerve ekleme yapıldığını gösteriyor.

Türkiye 67 yıldır orta gelir liginde

Naki BAKIR

15 Ağustos 2023 Salı

Türkiye, “orta gelirli ülkeler” grubuna 1955 yılında girdi. 50 yıl boyunca bu kategorinin “alt orta gelir” alt grubunda yer alan Türkiye, 2005 yılında “üst orta gelir” alt grubuna yükseldi.

Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet Yılmaz’ın, “Yüksek gelirli ülkeler liginin eşiğindeyiz” açıklaması ekonomi çevrelerinde yankı bulurken, Türkiye’nin 67 yıldır bulunduğu orta gelirli ülkeler grubundan yüksek gelir ligine çıkamadığı belirlendi.

**“Yüksek gelirli
ülkeler” çitasını
Türkiye en fazla,
12 bin 582 dolarlık
kişi başına milli
gelir düzeyine
ulaştığı 2013’te
yakınsarken, izleyen
dönemde büyüme
performansının
yavaşlaması
nedeniyle “orta
gelir tuzağı”ndan
kurtulamadı.**

**Dünya Bankası’nın
temmuz ayında
güncellediği eşik
değerlere göre
yüksek gelirli ülkeler
grubuna girmek için
13 bin 845 doların
üstünde kişi başına
milli gelire ulaşmak
gerekiyor.**

Dünya Bankası, ülkeleri dolar cinsinden kişi başına milli gelirine göre “düşük, orta ve yüksek” gelirli olmak üzere üç gelir grubuna ayırıyor. Orta gelir grubu için geniş bir kişi başı gelir bandı kullanılırken, bu gruptaki ülkeler ayrıca, “alt orta gelirli” ve “üst orta gelirli” olarak iki alt grupta sınıflandırıyor. Banka, “Atlas” metoduyla yaptığı bu sınıflandırmada baz aldığı eşik değerleri her yıl temmuz ayında güncelliyor.

Eşik değer 13 bin 845 doların üstü

Dünya Bankası’nın 1 Temmuz 2023 tarihinde açıkladığı yeni verilerine göre kişi başı geliri 1.135 doların altında olan ülkeler düşük gelirli, 1.136- 4 bin 465 dolar arasında

olanlar alt orta, 4 bin 466- 13.845 dolar arasında olanları üst orta, 13 bin 846 dolar ve daha yüksek olanlar da yüksek gelirli ülkeler olarak sınıflandırıldı.

Buna göre Türkiye, 2022 yılındaki 10 bin 655 dolarlık kişi başına milli geliri ile orta gelir liginin, üst orta gelir alt grubunda kalmaya devam etti. Türkiye'nin 2013-2021 döneminde 2 bin 990 dolar düşen kişi başına milli geliri 2022'de önceki yıla göre 1.063 dolar artmakla birlikte, 9 yıl önceki düzeyinin 1.927 dolar altında kaldı.

Türkiye, orta gelir ligine 1955'te girmişti

Türkiye ekonomisi, kişi başı gelir bazında orta gelir grubuna 1955 yılında girdi. 50 yıl boyunca bu kategorinin “alt orta gelir” alt grubunda yer alan Türkiye, AB'den müzakere tarihi alınan ve yoğun dış kaynak akımının başladığı 2005 yılında “üst orta gelir” düzeyine yükseldi.

Dünya gelir sınıflandırması (Kişi başına GSYH: \$)		
	2022	2023
Düşük Gelirli Ülkeler	<1.085	<1.135
Alt Orta Gelirli Ülkeler	1.086- 4.255	1.136- 4.465
Üst Orta Gelirli Ülkeler	4.256- 13.205	4.466- 13.845
Yüksek Gelirli Ülkeler	>13.205	>13.846

Kişi başına GSYH (\$)			
2001	3.083	2012	11.675
2002	3.608	2013	12.582
2003	4.739	2014	12.178
2004	6.021	2015	11.085
2005	7.376	2016	10.964
2006	7.971	2017	10.696
2007	9.735	2018	9.793
2008	11.018	2019	9.195
2009	9.044	2020	8.600
2010	10.629	2021	9.592
2011	11.289	2022	10.655

Türkiye için K. B. GSYH tahminleri (\$)	
2023 OVP (2023-2025)	10.071
2023 IMF World Economic Outlook	11.932
2024 OVP (2023-2025)	10.931
2024 IMF World Economic Outlook	12.461
2025 OVP (2023-2025)	12.091
2025 IMF World Economic Outlook	12.997

Bunun ardından Türkiye'nin yüksek gelirli ülkeler ligine girmesi beklentisi arttı ve gündem oluşturmaya başladı. Türkiye, bu sınırı en fazla, 12 bin 582 dolarlık kişi başına milli gelir düzeyine ulaştığı 2013 yılında yakınsadı. Ancak izleyen dönemde Türkiye ekonomisinde büyüme performansının yavaşlamaya başlaması ile kişi başına milli gelir gerileme sürecine girdi.

Türkiye, 2005'ten beri "üst orta" olmak üzere 70 yıla yakındır yer aldığı orta gelir grubundaki pozisyonundan, başka deyişle "orta gelir tuzağı"ndan çıkarak, üst gelir ligine yükselemedi.

Ekonomi yönetiminin 2022 sonunda hazırladığı 2023- 2025 dönemi Orta Vadeli Program'da (OVP) kişi başına milli gelir 2023 yılı için 10 bin 71 dolar, 2024 yılı için 10 bin 931 dolar ve 2025 yılı için 12 bin 91 dolar olarak hedeflenmişti.

Uluslararası Para Fonu'nun (IMF), Dünya Ekonomik Görünümü Raporu kapsamında yılda iki kez güncellediği tüm ülkeler bazında projeksiyonlara göre ise Türkiye'nin kişi başına milli gelirinin bu yılın tümünde 11 bin 932 dolar, 2024'te 12 bin 461 dolar, 2025'te 12 bin 997 dolar olacağı ve kademeli bir yükselişle 2028'de 14 bin 679 dolara çıkacağı yer alıyor. Dünya Bankası'nın ülke sınıflandırmada kullandığı bu gelir eşikleri, IMF tarafından kullanılan Özel Çekme Hakları (SDR) deflatörü ile güncelleniyor.

Bu güncelleme ile birlikte yıllık sınıflandırma eşikleri yeniden belirleniyor. Buna göre dünya ekonomisindeki gelişmeler paralelinde sınıflandırmada baz alınan eşik değerler de yükselebiliyor. Genel küresel ivmenin altında büyüyen ülkeler irtifa kaybediyor. Üst lige çıkmak için ortalamanın üzerinde büyüme performansı göstermek gerekiyor. 2024 – 2026 dönemi Orta Vadeli Program (OVP) hazırlıkları devam ederken, yeni Programda yer alacak temel makro ekonomik büyüklükler ve kişi başına milli gelir hedefleri merakla bekleniyor.

Yüksek gelir liginde 64 ülke var

Dünya Bankası'nın yeni eşik değerleri baz alındığında, IMF veri setine göre 2022 yılında yüksek gelirli ülkeler liginde 64 ülke yer alıyor. Bu ligde Lüksemburg 127 bin 580 dolarlık kişi başı geliriyle birinci sırada yer alırken, onu 106 bin 328 dolarla Norveç ve 103 bin 176 dolarla İrlanda izliyor.

İsviçre, Katar, Singapur, ABD, İzlanda, Danimarka ve Avustralya ilk onda yer alıyor. İsrail, Kıbrıs Rum Kesimi, Yunanistan, Macaristan gibi ülkelerinde bulunduğu bu ligde en son sıraları ise 15 bin dolar dolayındaki kişi başına gelirleri ile Romanya, Rusya ve Şili paylaşıyor.

Yeni eşik değere göre Arjantin ise toplamda 54 ülkenin yer aldığı üst orta gelirli ülkeler liginin ilk sırasına düşmüş bulunuyor. Türkiye bu grupta Meksika'nın ardından 13'üncü sırada geliyor. Alt orta gelirli ülkeler grubunda 51 ülke, düşük gelirli ülkeler grubunda ise 1.135 dolardan da düşük kişi başı gelire sahip 24 ülke bulunuyor.

Abdulkadir Selvi

İşte İmamoğlu'nun 2028 stratejisi

CHP'de belirsizlik havası giderek dağılmaya başlıyor.

Taşlar yerine oturuyor, fotoğraf giderek netleşiyor. Çünkü Ekrem İmamoğlu bugün saat 12.00'de Haliç Kongre Merkezi'nde basın toplantısı düzenleyerek İstanbul Büyükşehir Belediye Başkan adaylığını açıklayacak. Burası CHP, CHP'de taşlar yerine oturmaz, sular durulmaz diyebilirsiniz.

Hep düşünürüm, CHP'yi ayakta tutan da belki de bu iç dinamiklerinin güçlü olmasıdır. Madalyonun diğer yüzünde ise CHP'nin topluma yetirince güven vermemesi de iç kavgaların, hiziplerin, tartışmaların yoğun yaşanmasına bağlı. Yani iki tarafı keskin bıçak durumu.

CHP'de ilçe kongreleri yapılıyor. 15 Eylül'den itibaren il kongreleri başlayacak. Kılıçdaroğlu mahalle delegelerinden sonra ilçe kongrelerini de kazanıyor. Ama Kılıçdaroğlu tek aday olarak girse dahi kurultayda ciddi bir direnişle karşılaşacak. Son kurultay hariç her kurultayda 400 civarında delegele muhalif kalırdı. Kılıçdaroğlu tüm ilçe ve il kongrelerini kazansa ve tek aday olarak girse dahi daha fazla oranda bir çizik yiyecek.

DEĞİŞİM OLSUN AMA...

CHP'de delege, kurultay kazanmak seçim kazanmak anlamına gelmiyor. Bu tespiti yazdıktan sonra asıl meramımı anlatmak istiyorum.

1- CHP'de değişim istemeyen yoktur.

2- Kılıçdaroğlu'nu destekleyenler dahi, Kılıçdaroğlu'nun değişmesi gerektiğine inanıyor.

3- Kılıçdaroğlu'nun bir takvim açıklayarak değişimin önünü açması gerektiğini savunuyorlar. Örneğin yerel seçimlere partiyi götürüp yerel seçimden sonra olağanüstü kurultaya giderek değişimi sağlayacağını ilan etmesi gibi.

4- Ama her değişim isteği Ekrem İmamoğlu gelsin anlamını taşıyor.

İMAMOĞLU, İSTANBUL DEDİ

İlçe kongrelerinin de Kılıçdaroğlu'nun lehine sonuçlanması üzerine Ekrem İmamoğlu, CHP Genel Başkanlığı kararını gözden geçirmeye başladı. 4 Ağustos tarihinde, "İmamoğlu rotayı İstanbul'a çevirdi" diye yazmıştım. Geçen süre zarfında Ekrem İmamoğlu'nun İstanbul Büyükşehir Belediye Başkan adaylığı daha ön plana çıkmaya başladı. Bu kararın alınmasında Kılıçdaroğlu'nun ilçe kongrelerini kazanmasının da etkisi oldu.

İMAMOĞLU'NUN STRATEJİSİ

Ekrem İmamoğlu, kaybedeceği CHP Genel Başkanlığı yarışına soyunmak yerine kazanacağını düşündüğü İstanbul Büyükşehir Belediye Başkan adaylığına talip olmayı tercih etti. Bugün saat 12.00'de basın toplantısı düzenleyip İBB adaylığını ilan etmesi bekleniyor. Ama CHP'de değişimin kaçınılmaz olduğu ısrarından da vazgeçmeyecek.

İBB'Yİ KAZANIRSA NE OLUR

Ekrem İmamoğlu'nun tüm stratejisini İBB'ye tekrar kazanma üzerine kurduğu anlaşılıyor. İmamoğlu, seçime girip kazanacağına inanıyor. Zaten Kılıçdaroğlu da her defasında Ankara'da Mansur Yavaş'ın İstanbul'da Ekrem İmamoğlu'nun tekrar aday olması gerektiğini ifade ediyor. İmamoğlu aday olduğu takdirde Kılıçdaroğlu engel olmayacağı yönünde açık çek veriyor. Kemal Bey böylece kurultayda güçlü bir rakipten kurtulmuş olacak. Canına minnet. Hem de İstanbul seçimlerine İmamoğlu ile, Ankara'ya Mansur Yavaş ile girerek yerel seçim iddiasını sürdürecektir.

Peki Ekrem İmamoğlu, İstanbul'u yeniden kazanırsa istifa edip CHP Genel Başkanlığı'na aday olur mu?

HEDEFİ CUMHURBAŞKANLIĞI

Bu konuda genel eğilim; İmamoğlu'nun, İBB'yi kazanır ve eğer belediye meclisinde de muhalefet çoğunlukta olursa yerini güvendiği bir isme bırakıp CHP Genel Başkanlığı'na talip olacağı yönündeydi. İstanbul'u ikinci kez kazandığı takdirde önünde kimse duramaz. Adı Kılıçdaroğlu olsa dahi. Ama bu planda değişiklik olduğu anlaşılıyor.

EMANETÇİ ÖZGÜR ÖZEL

Ekrem İmamoğlu, eğer seçimi kazanırsa İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nı bırakmaz. CHP Genel Başkanlığı'na ise güvenebileceği bir ismi getirir deniliyor. Bu isim kim olabilir? İlk aşamada Özgür Özel'in ismi söyleniyor. Ekrem İmamoğlu İBB Başkanı, Özgür Özel CHP Genel Başkanı diye bir modelden söz ediliyor.

Peki neden İBB'yi bırakmaz, neden CHP Genel Başkanlığı'na talip olmaz? CHP'nin başına güvendiği bir ismi getirir, o İBB'de devam eder...

2028 STRATEJİSİ

Ekrem İmamoğlu'nun asıl hedefinin cumhurbaşkanlığı olduğu biliniyor. İstanbul'da seçimleri kazandığı günden bu yana tek hedefi var cumhurbaşkanı olmak. Cumhurbaşkanı olmak için İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nı büyük bir güç olarak görüyor. Hem siyasi hem ekonomik olarak. O nedenle "CHP'nin başında güvendiğim bir isim olsun. 2028'de ise cumhurbaşkanlığına aday olayım" diye düşünüyor.

KAYBEDERSE NE YAPAR

2028 stratejisi kulağa hoş geliyor ama içinde ciddi açmazları var. Demirel'in dediği gibi, "Siyasette 24 saat uzun bir süredir". Çok istediği halde bu seçimde cumhurbaşkanı adayı olamadı. Şimdiden 2028'i planlamak mümkün mü? Bu hesaplar İmamoğlu'nun ikinci kez kazanması üzerine yapılıyor. Ya kaybederse? Bu ihtimal her geçen gün güçleniyor.

İmamoğlu eğer İBB'yi kaybederse ne yapar? O zaman CHP Genel Başkanlığı'na aday olur deniliyor. Kazansa da kaybetse de asıl hedefi cumhurbaşkanı olmak. CHP'nin başına geçip 2028'de cumhurbaşkanı adayı olmayı garanti altına almak isteyecek deniliyor.

Tabii İstanbul'da seçimi kaybeden İmamoğlu, CHP Genel Başkanlığı seçimini kazanabilecek mi? CHP'yi kazansa bile 2028'de cumhurbaşkanı adayı olabilecek mi?

PLANI NETLEŞİYOR

Bu köprülerin altından daha çok sular akar.

İmamoğlu'nun planı netleşiyor. İmamoğlu, CHP Genel Başkan adaylığından rotayı İstanbul Büyükşehir Belediye Başkan adaylığına çevirmiş durumda. Amacı önce İstanbul'u kazanıp 2028'de de cumhurbaşkanlığına aday olmak.

KILIÇDAROĞLU'NUN ADAYI ARZU ÇERKEZOĞLU

Bu arada Canan Kaftancıoğlu siyasi yasağı nedeniyle CHP İstanbul İl Başkanlığı için yeniden aday olmayacak. İstanbul İl Başkanlığı

CHP için çok önemli. Genel başkanlıktan sonraki önemli koltuklardan biri olarak

15.08.2023

görü  yor. Ayrıca kimin il başkanı olacağı kurultay açısından da önem taşıyor. Kılıçdaroğlu'nun DİSK Genel Başkanı Arzu Çerkezoğlu'nu istediğı söyleniyor.

CANAN KAFTANCIOĞLU DA DESTEKLİYOR

Arzu Çerkezoğlu olursa Canan Kaftancıoğlu'ndan sonra CHP'yi İstanbul'da bir kadın temsil etmeye devam edecek. Ayrıca Çerkezoğlu'nu Canan Kaftancıoğlu'nun da desteklediğı söyleniyor.

Arzu Çerkezoğlu da Canan Kaftancıoğlu'na benzer bir siyasi çizgiden geliyor. Gezi olaylarının liderlerinden biriydi. Ayrıca Ekrem İmamoğlu ile anlaşmaları zor görünüyor.

Esfender KORKMAZ

Bu açıklarla istikrar olmaz

Merkez Bankası ödemeler bilançosuna göre; Ocak-Haziran 6 aylık dönemde dış ticaret açığı 50,7 milyar dolar, cari açık ise 38,8 milyar dolar oldu. Haziran ayında aylık turizm geliri nedeni ile cari işlemler 5 milyar dolar fazla verdi. Bu durumda 2023 yılı cari açığı en az 60 milyar dolar olur. Türkiye'nin kısa vadeli dış borçları yanında cari açık içinde döviz bulması veya borçlanmış olması gerekir.

OCAK-HAZİRAN 6 AYLIK ÖDEMELER BLANÇOSU				
				MİLYON DOLAR
CARİ AÇIK				36803
DIŞ TİCARET AÇIĞI				50675
GAYRİMENKUL DIŞI DOĞRUDAN YABANCI YATIRIM SERMAYESİ	NET ÇIKIŞ			55
YABANCIYA GAYRİMENKUL SATIŞI				2201
PORTFÖY YATIRIMLARI (NEY ÇIKIŞ)				1150
RESMİ REZERVLERDE ARTIŞ				11200
NET HATA VE NOKSAN	ÇIKIŞ			7152

1. Gayrimenkul dışında, doğrudan yabancı yatırım sermayesi girişi olmadı, tersine 55 milyon dolar çıktı. Bu demektir ki Türkiye'de mevcut yabancı yatırım sermayesi bile amortisman için veya sermaye artırmak için döviz getirmedi.

2. Yabancılar 6 ayda 2,2 milyar dolarlık gayrimenkul aldı. Oysaki geçen sene aynı dönemde 3,7 milyar dolar gayrimenkul almışlardı. Yabancılar vatandaşlık veriyorsun buna rağmen satışlar azalıyor. Demek ki bir güven sorunu var.

3. Portföy yatırımlarında, Haziran ayında, 1,8 milyar dolar giriş oldu. Bunun 1,1 milyar doları borsaya geldi. 6 ayda ise 1,1 milyar dolar çıkış oldu.

4. Altı ayda net hata ve noksan kaleminden 7,1 milyar dolarlık çıkış oldu. Oysaki geçen sene aynı dönemde 12 milyar dolarlık giriş olmuştu.

Teoride net hata ve noksan kalemi, ölçüm hataları ve tablodaki verilerin eksik veya fazla derlenmesinden kaynaklanır. Ama Türkiye'ye kaynağı belirsiz yüksek döviz giriş ve çıkışını ölçüm hataları ile izah etmek mümkün değildir. Bu dövizleri ya ihtiyaç

halinde iktidara yakın olanlar getiriyor veya yasa dışı döviz getirici işlemlerine bazı yıllarda göz yumuluyor. Bazı yıllarda kontrol ediliyor.

Yüksek miktarda kaynağı belirsiz döviz girişi ve çıkışı, güven sorunu yaratıyor ve yabancı yatırım sermayesini negatif etkiliyor.

5.2023 altı aylık dönemde, Merkez Bankası brüt rezervlerinde net artış 11,2 milyar dolar oldu.

Bazen hükümet üyeleri de “rezervler şu kadar arttı” diye övünüyor. Aslında bir ekonomide eğer döviz rezervleri cari işlemler fazlasından oluşuyorsa, herkesin övünme hakkı olur. Merkez Bankası’nın Swapla, bankaların zorunlu karşılığını artırarak, döviz rezervlerini artırdım demesi yanıltıcıdır.

RESMİ REZERV VARLIKLARI VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ				MİLYAR \$
DÖVİZ REZERVLERİ				108,6
DÖVİZ VARLIKLARI			59,6	
ALTIN			41,4	
SDR'LER			7,3	
İMF REZERV POZİYONU			0,1	
DÖVİZ YÜKÜMLÜLÜKLERİ				160,5
KISA DÖNEMLİ NET ÇIKIŞ			51,5	
SWAP			60,1	
ŞARTA BAĞLI DÖVİZ YÜKÜMLÜLÜKLERİ			48,9	
FARK				-51,9

6.Merkez Bankası’nın şarta bağlı döviz yükümlükleri,bir yıl içinde ödenecek hazine garantili dış borçlar ile döviz ve altın cinsinden zorunlu karşılıklar, bloke hesabı ve akreditiflerden oluşan yükümlülüğüdür.

Merkez Bankası’nındöviz rezervleri ile yükümlülükleri arasında fark 51,9 milyar dolardır. Swap işlemlerini katmazsak net rezerv 8,2 milyar dolardır.

Swap işlemlerinde MB, TL veriyor. Döviz alıyor. Geçici olarak rezerv artırıyor. Söz gelimi banka ihracatçılara döviz bozdurmayı zorunlu tuttuğunda, aldığı döviz rezervine girer. Rezervler artar. Ancak kısa zamanda geri ödeyeceği Swap’lar karşılığı aldığı döviz kalıcı rezerv değildir. Bankanın kısa sürede geri ödemesi gereken bir yükümlülüğüdür. **Bu nedenle Swap’ın da yükümlülük olarak net rezerv hesabına girmesi gerekir.**

15.08.2023